

VERTEC.

Izhaja
1. dne v
meseccu
in stoji
za celo
leto po
pošti
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
Brez
pošte:
za celo
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvu v
šent-
peter-
skem
pred-
mestju
hš. št. 15
v Ljub-
ljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. marca 1874.

Leto IV.

V posnemo.

Glej mravljice drobne
Na delo gredó,
Da živež za zimo
Si vkup nanesó.

Čebelice nežne
Nevtrudno veršé,
Sterdí si za zimo
Nabirat hité.

Posnemaj jih, deček,
In uči se rad;
Bod' priden in marljiv
Doklér si še mlad.

P. Gros.

Milost božja.

(Iz hervažčine prosto preložil Iv. T.)

Ljudska šola v Orlovci je bila po vsej okolici verlo sloveča. Vse je bilo Orlovčanom zavidljivo o njej. A to je bilo naravno, kajti takovšne šolske mladine, kakoršna je bila Orlovška, nij bilo nikjer tam blizu najti. Otroci so bili zdravi, čersti, prijazni in odkritoserčni, ter so se takój umilili vsacemu, ki ga je pot nanesel skozi Orlovec. Lepo in prijazno so pozdravljali tujce na cesti, vsak pobožno govoreč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — Iz šole gredé se nijso prepirali, podili, ali celó tergali, kakor je to drugod gerda otročja navada, nego védli so se vselej tako, kakor bi bili učitelju pred očmi. V šoli so se pridno učili, a v cerkvi so peli prelepe svete pesni s tako pobožnostjo, da jih je bilo

veselje gledati in poslušati. Pod svojo šolsko zastavo (banderom), katero jim je podarila zala hčerka imovitega graščaka v Orlovci, šli so ponosno vselej, kedar koli se je godovála kaka javna cerkvena svečanost, in niji se mogel dosti načuditi onej raskej milini, kedar si poslušal presladke glasove njihovega miloglasnega petja. Tako je ta nežna mladina budila stare duše k pobožnosti, kar se denes jako pogreša.

S tega vzroka nij bilo v vsej orlovškej župovíni (fari) nobenega človeka, ki bi bil s hudobnim očesom gledal na orlovško ljudsko šolo. Vse jo je ljubilo in nikomur nij niti na kraj pameti prišlo, da bi se mu bila šola zdela kako strašilo. A ker taki koristni zavodi, kakor so ljudske šole, ne rasto sami iz zemlje, treba opómneti tudi onih, ki so ga povzdignili, in so neprestano skerbeli, da nežnej mladini zasade v mlada serca zdrava zernca vseh lepih naukov in čednostij. Ti neutrudni vertniki so bili: domači gospod župnik in gospod učitelj. V prelepej slogi drug z drugim sta delovala v najlepšem prijateljstvu na šolskej njivi, bila sta prava junaka, ter sta vse premogla. Otročjo ljubezen sta si oba vso pridobila, ter jima potem nij bilo težko blažiti nežnej mladini serca. A česar nij premogla njíju dobra volja, trud in delo, to je storila darežljiva in polna roka orlovškega gospodarja, imovitega graščaka.

Izmej vse šolske mladine sta si pridobila posebno dva dečka serce svojega učitelja in gospoda župnika; bila sta to Janko in Blaž. Oba sta bila doma iz kmetjskih hiž. Pervi in drugi je imel še svoje roditelje. Hiža Blaževih roditeljev je bila malo ne ena najboljših v vsej vasi, a Jankovi roditelji so bili v mnogo neugodnejših okolnostih. A to, česar ti poslednji niso imeli v minljivem posvetnem blagu, nadomestila jim je previdnost božja z boljšimi notranjimi darovi. Poštenje, to je bila dedovina Jankovih roditeljev. Bili so pobožni, bogoljubívi in redni v vsem, kar koli so storili. A to, s čimer je nje plemenita narava nadarila, podedovali so tudi njihovi otroci. Blaž je bil sin imovítih roditeljev. Imeli so vsega, česar jim je serce zaželelo, a poleg tega jim je vendar nekaj nedostajalo (primanjkovalo). Uže zgodaj so namreč dali terniju in plevelu rasti v serci svojega mladega ljubčka, Blaža; — vzrejati ga niso znali. Serce plemenititi in k vsemu dobremu nagibati, to jim je bila nova zemlja. A kar ne storé roditelji v nežnih otročjih letih, tega ne more pozneje učitelj v šoli nadomestiti, kajti njemu je nit poprijeti ondi, kjer so jo popustili prvi otročji dobrotniki — roditelji.

Blaž je bil sicer dober deček, vse je hitro razumel, ter je tudi svoje naloge pridno in čedno izdeloval. Nu, kaj hočeš, ker se mu je v serce vgnjezdila gerda bolezen — zlôba.

Blaž in Janko sta živela skupaj v bližnej vasi Lipi, ki je spadala pod orlovško župovíno. Dokler še nijsta poznala hlač, igrala sta se skupaj stokrat in stokrat na zelenem travniku pred hižama svojih roditeljev. Da sta se mej igro često za kako stvarco sperla, to je otrokom naravno; a vendar nijsta mogla biti drug brez družega. Stóperv zdaj, ko sta skupaj sedela na lesenih šolskih klopéh, pokazala se je kál sovraštva in zavidljivosti, ki je kmalu do verha vzkipela v Blaževem serci. Janko je bil baš tako dober in priden učenec kakor Blaž. Janko si je v šoli vse točno zapómnel, tudi često hitreje in bolje nego li sam Blaž. A zato je kmalu bilo konec veselja na zelenem travniku, in tudi veselih otročjih iger, ter pretergale so se vezí pravega otročjega prijateljstva.

Blaž je sovražil Janka kakor strupeno kačo. Sovrašтво in zloba mu je kipela iz mladih očij, ter govorila iz čemernega jezika. Kjer koli se je dalo, povsod je nagajal svojemu nekedanjemu tovarišu Janku. Ali vse to je prebolel Janko, ter je enako nedolžnemu jagnjiču vse voljno prebil, ne vračáje hudega s hudim.

Tako je bilo dve leti. V tem času se je seznanil gosp. župnik, ki so ga verlo čestili mladi in stari, sè značajem našega Janka. Opazivši v njem lepe darove, sklene ga vzeti v svojo skerb in pazko.

Ko je Janko z najboljšim uspehom zveršil domačo ljudsko šolo, dadé ga gosp. župnik v mesto, da bi tam nadaljeval, česar se je v domačej šoli naučil, ter si razvil sposobnosti, s katerimi ga je nadaril dobri Bog. Ali baš to je bilo ogenj v streho. Blaževa, do zdaj še nekoliko skrivnejša strast, dorastla je do verhá. Blazega mirú mej sosedí po sedáj nij bilo. Tudi roditelji so se jeli sovražiti. Zastonj je Janko često pričakoval svojega tovariša, da bi ga bil prijazno pozdravil ter ga prosil, naj se vendar okáni gerdega sovrašтва k njemu, naj mu ljubeznajivo podá roko, ker je ljubezen najdražji dar, s katerim je dragi Bog obdaroval nedolžne otroke. Vse je bilo zastonj. Blaž nij imel serca, nij imel ljubezni; hladnokervno je vselej odgovoril: „Poberi se mi izpred očij!“ ter je tako razkeršil vse nade svojega dobrega tovariša, Janka.

V takih žalostnih okolnostih je odpotoval Janko v mesto, da bi tam nadaljeval, kar se je naučil v domačej šoli. Darežljiva roka njegovega dobrotnika mu je gládila pot, da se je dovil do lepíh naukov in do vsega, kar je človeku potrebno v poznejšem življenji.

Nijste še pretekli dve leti, in Janko še nij zveršil druge latinske šole, ko dobode od doma žalosten glas, da dobri gospod župnik, njegov največji dobrotnik, nagloma se je preselil v večnost. Jokal se je Janko, in nihče ga nij mogel utolažiti. Znal je zdaj dobro, da mu nič drugega ne kaže, nego verniti se s knjigami nazaj v siromašno kočó svojih roditeljev ter si tam s potnim obrazom kruh služiti. Nu, človek snuje, a Bog boguje in odločuje. Ta misel ga ohrabrí, in on se ves ndá v voljo božjo. Ker se je šolsko leto bližalo úže svojemu koncu ostane še dotlej v mestu, da zverši drugo latinsko šolo. Potem se sè žalostnim sercem posloví od mesta ter se napotí na Orlovec. Nij imel drugega blaga sè soboj nego onih pet knjižic, s katerimi ga je bila obdarila skerbna, a zdaj úže pokojna in hladna roka njegovega dobrotnika! Na tem svojem dijaškem potovanji je terdno sklenil, da nikoli ne popustí knjig, nego da bode ponavljal vsaj to, kar se je do zdaj naučil, ter vsak porni (prosti) čas obračal znanstvom in koristnim naukom.

Vse po malo je prišel v svoj domači kraj. Ko pride úže blizu vasí, krene po bližnej stezi proti dómu, a tod pride najprej do cerkve, in Janko stopi skozi odperta vrata na pokopališče. Kmalu najde hladno gomilo svojega dobrotnika, pade na koleni ter stoperv vstane, ko ga iz molitve predrami milo zvonenje ob zdravej Mariji. Še enkrat povzdigne mokre oči k nebu, potem odide poslovišči se od nêmiš prebivalcev tega žalostnega kraja.

Domóv prišedšega sprejmó roditelji in sorodniki sè žalostnim sercem. A tja v sosedovo hižo se je povernilo zopet veselje. „Janko zdaj úže ne bode hodil v šolo,“ tako se je slišalo iz teh in iz ónih ust v sosednej hiži. „In, kaj še! Janko treba da kmalu zamení gosposko suknjico s kmetsko obleko, a tenke in

lične škornjice z domačimi opanki,“ tako je govoril in se debelo smijal njegov nekedanji tovariš Blaž.

Do malega je šlo vse po starem; izpremenilo se je samo to, da se je Janko češče na teden tajno ukradel od doma in šel v Orlovec tja na grob svojega pokojnega dobrotnika, ali ako tega nij storil, šel je vsaj do križa, ki je uže več let stal ob cesti blizu necega vinograda mej Orlovcem in vasjo, v katerej je bil naš Janko doma.

Bilo je baš na dan male Gospojnice. Janko se ukrade v somraku ter gre po navadi do omenjenega križa, poklekne na zemljo, objame sveto znamenje našega Odrešenika, ter v gorkeji molitvici pošilja svoja serčna čutila k dobrotljivemu Bogu v nebesa. Dolgo je tu molil, jokal se in zdihoval, misleč si, da ga od nikodar nobeno človeško oko ne vidi.

A slučajno se je po tem poti vozil neki grajsk duhovnik. V Orlovci se mu kolo zlomi, in duhovnik nij mogel dalje oditi. Ker nij bilo blizu dobiti kovača, krene naravnost proti župnikovemu stanovanju, da bi si tam pomoči poiskal. Ko gre tako gori po cesti, kar zagleda, kako nekedó tam pod križem kleči in moli. Napravi se tja, in glej, kako se začudi, ko ugleda mladega dijaka, ki je sè solzami v očeh klečal pod križem in molil. Prime ga za roko, in ga vède (pelje) s soboj v farovž. Janko mu je mej potjo vse na drobno razložil, kaj mu žali serce.

Druzega dne je popotnik odpotoval, a Janko se verne zopet domóv.

Čez malo dnij po tej dogodbi pokliče domači gospod župnik ubozega dijaka k sebi in ga nagovori:

„Bi li ti, Janko, še rad hodil v šolo?“

„Rad, zeló rad, ako bi se dalo.“

„Je li to tvoja resna volja, povej mi po pravici, Janko?“

„Res je, in ako bi smel, prodal bi našo najlepšo kravo Čadko, ter bi si nakupil toliko knjig, da bi jih imel ves čas svojega življenja prebirati.““

„Poslušaj me tedaj, dragi moj,“ reče župnik, „tvojo gorko željo in tvojo molitev je uslišal Bog. Ti si uže vse svoje šolstvo obesil na klin, ali glej, kako si srečen. Ón gospod, ki je pred nekaj dnevi skozi našo vas popotoval in te je videl, kako pobožno si molil tam zunaj pred podobo našega Izveličarja, spoznal je v tebi velike sposobnosti, s katerimi te je Bog nadaril in je sklenil záte skerbeti. Ta blagi človek se ti je prikazal kot mila zvezdica na nebeskem obzorji, in baš mi tukaj piše, da te prihodnjo soboto s soboj vzame v mesto, da bodeš tam nadaljeval latinske šole. V soboto namreč zopet pride skozi našo vas in ob tej priliki te s soboj odvède. Vidiš, Janko, kako dober je milostljivi Bog, kateri, ako tudi ta vrata zaprè, sto drugih odprè. Ne pozabi niti v prihodnje svojega Boga, in tudi on tebe ne pozabi.“

Koncem meseca kimovca je bil Janko zopet v mestu. Kar koli je njegovo serce zaželelo, vse je dobival od svojega novega dobrotnika: gorko obleko, mehko posteljo, tečno hrano, knjige in vso drugo potrebno šolsko pripravo. Janku se je verlo dobro godilo in hitro mu so dijaška leta minola. Po doveršenih latinskih šolah se Janko odloči za duhovski stan, kar so tudi njegovi roditelji najbolj želeli. Baš v ono dóbo, ko je Janko bil prvič službo božjo opravil na veliko veselje in radost svojim roditeljem, šla je vojska na sovražnika. Naš novi mašnik, Janko, ki bi se bil rad seznanil sè širokim in daljnim svetom, dal se je

uverstiti mej vojne kaplane. Znal je, da mu je tudi tukaj odperto široko polje delovanja, in da tudi tukaj lahko nasleduje svojega Odrešenika, Jezu Krista; a verhu tega si še lahko pridobode vsakoverstne znanosti, ter spozná različne narode in njih šege, ter mnogo družega, kar se le s popotovanjem po svetu vidi in čuje. Vedel je, da je popotovanje po svetu „prava višja šola človeku“, in zato je ostavil s hervatskimi četami domovino, in odpotoval v tujo deželo na vojsko.

Kmalu potem na bojišči vstane strašen zvenkét vojnega orožja; vojaki se pobijajo, da je grôza, od dima in prahú otemni solnce, a kri ranjenih in pobitih vojakov teče potokoma. Tudi vojaški duhovnik nij bil brez dela. Naši domači vojaci so se pomeknili dalje, a kervava ravnina je ostala polna ranjencev in merličev. Neutrudni Janko obhodi vse ravno polje. Umirajoče tolaži, ranjencem potéza kopja iz kervavečega telesa in jim zavezuje rane, a merličem daje zadnji blagoslov božji. Baš je hotel preskočiti neki jarek, ko milo zdihovanje ranjenega vojaka zasliši. Janko postoji in posluša, ali se morda ne moti. In res, žalobni glas se je ponavljal. Janko gre, od koder se je slišalo miloječanje in kaj vidi pred soboj? Pred njim v kervi leži lep mladenič, vojašk prostak, ves v nesvéstji; krogla mu je zdrobila levo nogo. Ali kako Janka zabolí serce, ko spozna, da je ranjeni človek njegov nekedanji tovariš Blaž.

Takój pokliče dva človeka, ki sta bila tam blizu, ter jima zapové, da odneseta zeló ranjenega prostaka v bólnico, ker je mogoče, da bi prebolel hude rane. A v bólnici ga živo priporoči in obljubi, da vse dobro poplača, ako mu bodo lepo stregli ter nanj pazili. Tako je tudi bilo. Vojska je trajala še nekoliko mesecev. Janko s križem v roci je bil pravi apostol svoje četi. Blaž je ležal malo ne vse leto v bólnici, a noga mu zacelí baš, kedar je vojska prestala. Ko mu so pripovedovali, kedó in kako ga je izotél gotove smerti, napolnilo se mu je serce boljših čutí. A jedva ozdravi, pozabil je zopet vse, posebno svojega dobrotnika, ki ga je smerti otél, ter niti ne misli, da bi se mu zahvalil. To je bilo res kamenéno serce. Staro sovraštvo, dolgo vkoreninjena zavídljivost, še nij bila zamerla. Blaž gotovo nij mogel pozabiti, da je on v vojščino šel préprost vojak, a njegov nekedanji tovariš in prijatelj, tist préprosti kmetski Janko, v tako lepem poklicu in v velikej česti.

Po tem dogodku je minolo zopet nekoliko let. Naš vojaški duhovnik, Janko, bil je za župnika v svojem domačem kraju Orlovci. Starína in mladína je bila vesela, ko se je ta radostna novica raznesla mej ljudí. Novi župnik še nij bil pol leta v tem opravilu, kar pride tudi Blaž, dosluženi vojak, v svojo domovino. In glej, zopet se je pričelo staro sovraštvo mej njima, in to je blazega župnika v serce bolelo.

Neke noči se je nebó černo poobláčilo nad Orlovcem. Uže naprej je bilo slutiti, da bode huda in viharna noč. Kmalu se je začelo bliskati na vse križe, strašno je germelo, veter je razsajal, in dež se je vlil, kakor bi mu bili vsi duški odperti. Tema je bila, da nij človek človeka pred nosom videl.

V takej viharnej noči poterka nekedó na župnikovo okno.

„Kedó je božji?“ vpraša župnik znotraj. „„Pojdite gospod, ako Boga znate, in ako vam je človeška duša draga, katera se morda uže v tem hipu loči iz telesa mojega bolnega očeta; oh, usmilite se, pojdite, pomagajte! —““

Kar bi kedó z dlánjo ob dlan udaril, bil je ubogi duhovni pastir uže po konci.

Strahovito in viharno je bilo vreme, dež je nalival, kakor bi se oblaki utergali, germelo je, da se je razlegalo od vseh bližnjih gor, in je človeka strah in grôza stresala. Da se nij neprestano ter na vse strani bliskalo, živa duša bi ne bila znala, da se zdaj v tako viharnej noči nese sveto rešnje Telo bolniku, ki je na smerti. Smelo in oprezno dalje stopa duhovnik s svojim vodnikom, a nihče bi si ne bil mislil, da ju kedó gleda in pázi. A glej! tam pod visoko lipo kraj ceste, stoji černo zavita čudna podoba. Človek je. Zdaj se zablisne, kakor bi bilo vse v plamenu, — dobro se je videlo, da stoji človek tam pod lipo. Ali nij to morebiti kak hudodelec? Zopet se zablisne, črna prikazen se k zemlji pripogne; — kaj li namérja? — Začuje se krič. Molk! Nekedó se joka in stoka. — Ne, dež je, ki nateplje po terdih tleh. — A da, jok je jok, tenko se sliši tam od lipe, ki se vzdiguje v višino, blizu domače farne cerkve. — I kaj li za Boga to znači? Kedó je? „Oj Janko, predragi moj Janko, prosim te, kakor se Bog v nebesih prosi, blagoslovi me s presvetim rešnjim Telesom, ki ga neseš v roci.“ Te besede gredó tam od lipe na župnikovo uho.

Župnik s provodnikom malo da ne okamení.

„Oj ne plaši se, Janko, ne plaši se, jaz sem Blaž, — skesani Blaž. Nocoj to noč sem te hotel umoriti, ker znaš, da sem te sovražil ves čas, kar sem živ. Doplazil sem se uže do tod, še nekaj korakov in bil bi v tvojem stanovanji, da ti globoko zasadim oster nož v serce. A ko sem te videl, da greš v tem grozovitem vremenu ne na svojo korist, nego na korist svojemu bližnjemu, zabolelo me je serce, omečilo se je, in bojim se, da mi ne bi počilo. Oh oprôsti, oprôsti — potlej se nádejam, da me obsije milost božja!“

Od te noči je bil Blaž ves drugačen. Bil je vedno žalosten, samo tedaj, kedar se je vračal iz župnikovega stanovanja, bilo ga je videti nekoliko veselejšega.

Nu, dolgo nij živel. Žalost mu je razjedala dušo, in kmalu se je razbolelo tudi telo, — in prišla je smert. Janko ga je spremil na pokopališče, dal mu je dar mirú — dar gorkih solzic, ki mu so se vderle iz očíj! —

~~~~~

Zaupaj, a gledí komu.

Mastne kure so sedele s svojim vodnikom petelinom vred na necem visocem drevesu. Lisica pride mimo njih, in ko zagleda mastno pečenko, premišljuje, kako bi jo z drevesa privabila. Hitro se umisli: „Veselo novico vam naznanjam, ljube kure,“ izpregovori lisica, „da se je denes mir sklenil mej vsemi živalimi. Volk se je sprijaznil z ovco, lisica s kurami, mačka z mišmi, pes z zajcem itd. Sploh, občna prijaznost se denes po vsem svetu živalim oznanja. Pridite torej doli, drage kokoši, da se prijateljski pozdravimo.“ A petelin odgovori: „Jako me veseli in kmalu pridem s svojo družbo doli pod drevo.“ Zdaj stegne petelin ugibični vrat, kakor bi v daljavi kaj zapazil. „Nu, kaj li vidiš?“ vpraša ga lisica. — „Lovca in pse vidim semkaj gori po stezi iti,“ reče petelin. On je namreč mislil, če ne bode lisica psom bežala, da je znamenje, da je resnico govorila, a če herbet oberne in steče preko travnika, da je legala. Ko lisica sliši, da psi gredó, reče naglo petelinu: „Za Boga svetega! — Morebiti tem psom še nihče nij mirú oznanil, najbolje kaže, jo pobegniti, da mi še kožuh cel ostane.“ Potem se spusti v dir, da se je vse za njo kadilo.

Nauk: Bodi pazljiv ter ne upaj vsacemu širokoustnežu.

Anton B.

~~~~~